

fattende problemkompleks, der vedrører økonomisk vækst og gennem en betydelig arbejdsindsats har han været i stand til at fremlægge en tilbundsående empirisk analyse af de forskellige faktorer, der har betinget den økonomiske vækst i U.S.A. og de 8 europæiske lande. Også en analyse af de faktorer, der har bidraget til den store forskel i indkomstniveauerne er gennemført. En bog af dette format, kan kun skrives af en mand, der er i besiddelse af tilstrækkelig fantasi, mod og iverigdom.

*Kjeld Bjerke**

* Afdelingschef i Danmarks Statistik.

George B. Baldwin: Planning and Development in Iran. The Johns Hopkins Press, Baltimore 1967. 215 sider. Pris: 6,95 §.

Forfatteren til denne bog har tilbragt et par år (1961-62) i Iran som medlem af den gruppe af økonomer, der – udsendt af Harvard og finansieret af Ford Foundation – i nogle år efter 1958 bistod Iran med dets økonomiske planlægning. Han har nu skrevet sine »erindringer«, er tydeligvis stærkt præget af at have haft en stor oplevelse, men også af at have lidt en dyb skuffelse over at have deltaget i noget, han selv føler blev en fiasko. Denne opfattelse deles imidlertid ikke helt af alle, der enten på iransk eller på fremmed side deltog i dette arbejde.

Det er iøvrigt karakteristisk for denne gruppe, at den, i modsætning til de normale eksperter, ikke anvendte expert-courterparts forholdet i samarbejdet med iranerne, men etablerede et egentligt teamwork. Fra iransk side er dette blevet fremhævet som en meget stor fordel for denne form for udviklingsbistand.

Bogens titel frister én til at tro, at den handler om planlægningens betydning for landets udvikling. Det gør den nu imidlertid kun i meget begrænset omfang. Dette skyldes, at der faktisk var en meget ringe forbindelse mellem de planer, forfatteren var med til at lægge, og den økonomiske udvikling i Iran – simpelthen fordi det planlagte kun i yderst ringe omfang blev gennemført. Hertil kommer, at en række af

de vigtigste politiske beslutninger truffet i nyere tid (den store landboreform, undervisningsreformen, den administrative revolution), ikke har været forudset i planen. Planer og virkelighed løber således ligesom ad hver sit spor. Man kunne hertil føje et tredje område: statistikken. Også denne, der iøvrigt i Iran ser ganske veludviklet og omfangsrig ud, synes uden nøje forbindelse med det, vi kalder virkeligheden.

Der kan synes at være et mærkeligt misforhold imellem, at man ofrer penge og kræfter på statistik og 5-årsplaner og så faktisk gør noget helt andet. Allerede Oeh-lenschläger havde øje for denne dobbelthed i det persiske sind: Lykken følger ikke den, der som Nureddin grubler og tænker og planlægger, men appelsinen, de ædle stene og Gulnare oven i købet tilfalder naturens muntre søn, døgenigten, der handler uden at tænke, og for hvem arbejde er en endnu større pestilens end tankevirksomhed.

Iran er et af naturen begunstiget land. Gang var det diamanter, nu er det olie. Gennem oliekoncessioner tilføres landet enorme kapitalmængder. Olien løser landets valutaproblemer, 5/6 af eksporten består i olie. Den forsyner statskassen med halvdelen af dens indkomster. Olien har gjort det muligt for landet at etablere en enorm administration.

Iran kan karakteriseres som et land, der fra naturens hånd er rigt, men som desuagtet har en fattig befolkning. Selvom man ingen statistik har om det, er det sikkert et af de lande i verden, der har den mest ulige indkomstfordeling.

Baldwin filosoferer en del over, hvordan det går til, at dette land udvikler sig. Det kan ikke skyldes planer, for planer følges ikke. Baldwin er ikke i tvivl om, at det heller ikke skyldes administrationen. I virkeligheden lider landet måske under, at det har så rigeligt med penge, at det har kunnet få en administration, der er vokset ud over alle bredder. Man forklarer næppe forholdene i Iran uden også at tænke på, at i dette land er det ikke fornemt at bestille noget. Gennem århundreder har godsejerne levet et overklasseliv. I vore

fattende problemkompleks, der vedrører økonomisk vækst og gennem en betydelig arbejdsindsats har han været i stand til at fremlægge en tilbundsående empirisk analyse af de forskellige faktorer, der har betinget den økonomiske vækst i U.S.A. og de 8 europæiske lande. Også en analyse af de faktorer, der har bidraget til den store forskel i indkomstniveauerne er gennemført. En bog af dette format, kan kun skrives af en mand, der er i besiddelse af tilstrækkelig fantasi, mod og iderigdom.

*Kjeld Bjerke**

* Afdelingschef i Danmarks Statistik.

George B. Baldwin: Planning and Development in Iran. The Johns Hopkins Press, Baltimore 1967. 215 sider. Pris: 6,95 §.

Forfatteren til denne bog har tilbragt et par år (1961-62) i Iran som medlem af den gruppe af økonomer, der – udsendt af Harvard og finansieret af Ford Foundation – i nogle år efter 1958 bistod Iran med dets økonomiske planlægning. Han har nu skrevet sine »erindringer«, er tydeligvis stærkt præget af at have haft en stor oplevelse, men også af at have lidt en dyb skuffelse over at have deltaget i noget, han selv føler blev en fiasko. Denne opfattelse deles imidlertid ikke helt af alle, der enten på iransk eller på fremmed side deltog i dette arbejde.

Det er iøvrigt karakteristisk for denne gruppe, at den, i modsætning til de normale eksperter, ikke anvendte expert-counterparts forholdet i samarbejdet med iranerne, men etablerede et egentligt teamwork. Fra iransk side er dette blevet fremhævet som en meget stor fordel for denne form for udviklingsbistand.

Bogens titel frister én til at tro, at den handler om planlægningens betydning for landets udvikling. Det gør den nu imidlertid kun i meget begrænset omfang. Dette skyldes, at der faktisk var en meget ringe forbindelse mellem de planer, forfatteren var med til at lægge, og den økonomiske udvikling i Iran – simpelthen fordi det planlagte kun i yderst ringe omfang blev gennemført. Hertil kommer, at en række af

de vigtigste politiske beslutninger truffet i nyere tid (den store landboreform, undervisningsreformen, den administrative revolution), ikke har været forudset i planen. Planer og virkelighed løber således ligesom ad hver sit spor. Man kunne hertil føje et tredje område: statistikken. Også denne, der iøvrigt i Iran ser ganske veludviklet og omfangsrig ud, synes uden nøje forbindelse med det, vi kalder virkeligheden.

Der kan synes at være et mærkeligt misforhold imellem, at man ofrer penge og kræfter på statistik og 5-årsplaner og så faktisk gør noget helt andet. Allerede Oeh-lenschläger havde øje for denne dobbelthed i det persiske sind: Lykken følger ikke den, der som Nureddin grubler og tænker og planlægger, men appelsinen, de ædle stene og Gulnare oven i købet tilfalder naturens muntre søn, døgenigten, der handler uden at tænke, og for hvem arbejde er en endnu større pestilens end tankevirksomhed.

Iran er et af naturen begunstiget land. Engang var det diamanter, nu er det olie. Gennem oliekoncessioner tilføres landet enorme kapitalmængder. Olien løser landets valutaproblemer, 5/6 af eksporten består i olie. Den forsyner statskassen med halvdelen af dens indkomster. Olien har gjort det muligt for landet at etablere en enorm administration.

Iran kan karakteriseres som et land, der fra naturens hånd er rigt, men som desuagtet har en fattig befolkning. Selvom man ingen statistik har om det, er det sikkert et af de lande i verden, der har den mest ulige indkomstfordeling.

Baldwin filosoferer en del over, hvordan det går til, at dette land udvikler sig. Det kan ikke skyldes planer, for planer følges ikke. Baldwin er ikke i tvivl om, at det heller ikke skyldes administrationen. I virkeligheden lider landet måske under, at det har så rigeligt med penge, at det har kunnet få en administration, der er vokset ud over alle bredder. Man forklarer næppe forholdene i Iran uden også at tænke på, at i dette land er det ikke fornemt at bestille noget. Gennem århundreder har godsejerne levet et overklasseliv. I vore

dage er godsejerne på retur takket være landboreformen, men i stedet har landet fået sin meget store stab af embedsmænd.

Der er således meget, der kunne forklare, hvis landet ikke udviklede sig. Når der alligevel er en betydelig forskel mellem krigstidens Iran og vore dages, må det væsentligst forklares ved, at man nu engang ikke kan tilføre et land kapital i milliarder, uden at det får visse økonomiske virkninger.

Man kan stille spørgsmålet, hvorfor man overhovedet giver sig af med planlægning i et sådant samfund. Baldwin giver ikke svaret herpå. Desværre har det, at man ikke følger planerne, en vis betydning også for fremtidens planer. Planlægningsorganisationen var engang stedet, de bedste søgte ind. I dag er dens betydning i Irans administration langt ringere. Medvirkende til denne udvikling har det jo nok været, at de planer, man lagde for en halv snes år siden ikke blev gennemført. Det er svært at få dygtige folk til at hjælpe sig med planlægning, når planerne kun bliver til tal på papir. Men hertil kommer, at ved man, at planer ikke skal gennemføres, skifter planen karakter. Den slibes ikke til af erfaringen; tværtimod fristes man til at gøre planerne til et led i propagandaen. Man ser det af den nye 5-års plan, som regner med 5 % årlig realvækst i landbruget og en reduktion af arbejdsløsheden over 5 år til 1 %. Var man i stand til det første, ville Iran på landbrugets område indtage en førsteplads blandt alle jordens lande, og at man i et udviklingsland skulle komme ned på 1 % arbejdsløshed i byerne, når man betænker at landet er fyldt med submarginale landbrug, lyder som en drøm, en Alladin værdig.

Bogen er blevet skrevet af en mand, der tydeligvis er blevet skuffet over, at hans og hans kollegers arbejde ikke blev vel modtaget. Man kan undre sig over, at det gik, som det gik, når man betænker, hvilken succes det tilsvarende arbejde i Pakistan har været. På den anden side, lidt kendskab til iransk politik, hvor afgørelserne altid træffes bag lukkede døre, og

hvor der er et helt kinesisk æskesystem af lukkede døre, gør det måske lidt mindre mærkeligt.

Det er dog et spørgsmål, om den hele eksercits var så stor en fiasko, som Baldwin giver udtryk for. Taler man med iranske økonomer, vil de ofte tale om Harvardgruppens arbejde med en vis respekt. Forslagene blev ikke gennemført, men de, der arbejdede med på det, lærte meget; og en del af det, der dengang blev drøftet, synes nu under andre former at blive udført. Det er måske ganske typisk for en del udviklingsarbejde, at resultaterne er små i begyndelsen, men viser sig senere, når de udefra kommende ideer er blevet omformet på en sådan måde, at de passer ind i landets mønster.

*Kjeld Philip**

* Professor ved Københavns Universitet.

Patricia James (ed.): The Travel Diaries of T. R. Malthus. Cambridge University Press, London 1966. 316 sider. Pris: 45 sh.

Malthus' befolkningsteoretiske hovedværk *An Essay on the Principle of Population* udkom i forfatterens levetid i seks udgaver. Af disse adskiller førsteudgaven fra 1798 sig fra de efterfølgende, der udkom i årene 1803-26, ved kun i ringe omfang at anvende historiske og samtidige eksempler til at belyse den fremsatte hypotese og ved en mere pessimistisk opfattelse, der hævdede, at befolkningstilvæksten ud over ved hungersnød, krig og sygdom kun i ringe omfang kunne bremses ved forebyggende foranstaltninger, f.eks. ved en høj ægteskabsalder.

Den noget ændrede opfattelse i 1803 skyldtes, at Malthus i årene fra 1798 til 1803, dels ved en omfattende læsning og dels ved to længere rejser, hvoraf den første gik til Skandinavien og Rusland i 1799, den anden til Frankrig og Schweiz i 1802, havde fået større kendskab til de faktiske befolkningsforhold i fortid og samtid.

Malthus' skandinaviensrejse, der gav sig udslag i tre kapitler i 2. udgaven om »checks to population« i Norge, Sverige og